

Svar på skriftligt spørgsmål om personalbrist

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 76/2021 rd undertecknat av riksdagsledamot Paula Risikko /saml:

Hur förhåller sig regeringen till den nya analysen om personalbrister inom olika yrkesgrupper, och

hur kommer dessa brister snabbt att åtgärdas?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Riksdagsledamot Risikko ställer en mycket viktig fråga om ett problem som även regeringen tagit fasta på och målmedvetet börjat avhjälpa.

Kevas prognos avseende den kommunala sektorn om utmaningar kring arbetskraftens tillräcklighet redan under innevarande årtionde ska ses som en del av en bredare diskussion om efterfrågan och utbud på arbetskraft samt om arbetsmarknadens förändring och omvälvning. Förändringen omfattar både den offentliga och den privata sektorn och alla branscher då de större årskullarna pensioneras och de kommande, allt mindre årskullarna kommer in på arbetsmarknaden. Ett centralt mål för regeringen är att effektivisera matchningen mellan arbetskraftens tillräcklighet och arbetsmarknaden.

Regeringen vidtar under regeringsperioden sysselsättningsåtgärder som stärker ekonomin och som syftar till sysselsättningseffekter som motsvarar 80 000 nya sysselsatta. Sysselsättning för sammanlagt ytterligare 31 000–36 000 eftersträvas med de åtgärder som regeringen beslutade om vid budgetförhandlingarna 2020 i kombination med de sysselsättningsfrämjande åtgärder som regeringen redan tidigare vidtagit. Beslut om nya åtgärder fattas vid halvtidsöversynen. Den omfattande helheten av sysselsättningsåtgärder innehåller bland annat en systemisk ändring i riktning mot en nordisk modell för arbetskraftstjänster, åtgärder för att höja sysselsättningsgraden hos över 55-åriga, utarbetande av en finsk modell för sysselsättning av partiellt arbetsföra personer och kommunförsök med arbetskraftstjänster.

I enlighet med regeringsprogrammet genomförs i Finland en parlamentarisk reform av livslångt lärande, vars riktlinjer färdigställdes i december 2020. En del av åtgärderna har redan inletts och dessutom har verksamheten tilldelats tilläggsresurser på sammanlagt 53 miljoner euro. Samord-

nare för livslångt lärande anställdes till NTM-centralerna. Under hösten 2020 inleddes även beredningen av regeringens proposition om inrättandet av Servicecentret för kontinuerligt lärande och sysselsättning. Servicecentret ska ha till uppgift att effektivisera prognostiseringen av behov av arbetskraft och kompetens, samordna vägledningstjänster och öka utbudet av kortvariga arbetslivsorienterade utbildningar. Avsikten är att servicecentret ska inleda sin verksamhet hösten 2021.

I regeringsprogrammet ingår skrivningar om flera åtgärder även för ökande och utveckling av karriärvägledningstjänster. Kännedom om arbetsmarknaden och möjligheterna att utveckla kunskandet samt personlig vägledning och stöd spelar en viktig roll i olika situationer i anknytning till val av karriär för personer i alla åldrar.

Undervisnings- och kulturministeriet har förhandlat med högskolorna om examensmål för högskolornas avtalsperiod 2021–2024. I dimensioneringen av examensmål har målen i regeringsprogrammet och visionen för högskoleutbildningen och forskningen år 2030 om en ökning av antalet högutbildade, information om utbildningsbehov som tagits fram av Prognostiseringsforumet för kunnande samt regionala och riksomfattande behov av utbildning och kompetens beaktats. Dessutom har undervisnings- och kulturministeriet genom finansiering noggrannare styrt ökningen av antalet nybörjarplatser. År 2020 fattade ministeriet beslut om tilldelningen av den fjärde tilläggsbudgeten 2020 och högskolornas strategifinansiering för avtalsperioden 2021–2024 för att öka antalet nybörjarplatser med sammanlagt 10 000 platser, som fylls under 2020, 2021 och 2022. Inom de branscher som tas upp i Kevas rapport har ökningar i antalet nybörjarplatser gjorts även under tidigare år. Antalet nybörjarplatser vid yrkeshögskolor ökas med drygt 3 900 och antalet nybörjarplatser vid universitet med drygt 6 300. År 2020 riktades tilläggsplatser även till branscher med en särskild brist på arbetskraft.

Utöver utbildningsvolymerna granskar undervisnings- och kulturministeriet även utbildningsvägar samt funktionaliteten i examensstrukturerna och utbildningen som kompletterar examen. Undervisnings- och kulturministeriet har i avsikt att tillsätta ett utvecklingsprojekt som ska se över examensstrukturen och den utbildning som kompletterar examen i högskoleutbildningen inom social- och hälsovården.

En betydande del av ökningen av nybörjarplatser 2020–2022 har riktats till social- och hälsovården. Den största ökningen riktas till utbildningen av sjukskötare, över 1 000 platser, antalet platser ökas med 50 för medicin och 95 för psykologi. Nybörjarplatserna inom logopedi ökar med 93, då utbildningsansvaret för logopedi som beviljats till Östra Finlands universitet inkluderas. Redan 2019 stöddes ökningen av utbildningsvolymerna för sjukvårdare med statens specialunderstöd.

Tillgången på arbetskraft påverkas även av den attraktionskraft som arbetet inom social- och hälsovården och dess olika uppgifter har. I en del yrken inom social- och hälsovården söker sig en betydande del av dem som fått en utbildning inom social- och hälsovård till tjänster utanför kommunsektorn. I Valviras register ingår till exempel cirka 7 300 legitimerade yrkesutbildade socialarbetare i arbetsför ålder, medan det i kommunerna enligt en utredning som gjordes några år sedan fanns cirka 4 500 uppgifter för socialarbetare.

Social- och hälsovårdsministeriet har i enlighet med regeringsprogrammet inlett ett program för utveckling av framtidens social- och hälsocentraler. Syftet är att införa nya social- och hälsocentraler med ett omfattande utbud av tjänster och därigenom stärka servicen på basnivå. För att det ska vara möjligt att öka antalet allmänläkare är det viktigt att göra arbetet på hälsovårdscentralerna attraktivare, för att fler unga läkare ska se det som ett lockande karriäralternativ. Det har bedömts att arbetets innehåll och arbetets övriga omständigheter även inom socialvården är av stor vikt i utvecklingen av arbetets attraktionskraft.

Undervisnings- och kulturministeriet har eftersträvat att även åtgärda personalbristen i anknäring till lärare inom småbarnspedagogik. Från 2012 har utbildningsvolymerna ökat även med särskild finansiering som riksdagen beviljat för detta ändamål. År 2018 inleddes ett fyraårigt projekt för ökning av 1 000 nybörjarplatser, och därutöver har tilläggsplatser för 2020–2021 riktats till småbarnspedagogik. Dessutom har flerformsundervisning, som i synnerhet är riktad till vuxna i arbetsför ålder och med vilken det är möjligt att få behörighet som lärare inom småbarnspedagogik, finansierats. Utbildningsvolymerna för lärare inom småbarnspedagogik är tillräckliga 2030 om antagningen till universitet är cirka 1 000 per år och genomströmningen inom studierna uppgår till 80 procent.

Med tanke på lärarutbildning beaktar Kevas analys inte tillräckligt väl aktuella trender inom befolkningsutvecklingen. Redan under detta årtionde befinner vi oss i en situation där antalet barn som inleder sin grundläggande utbildning är 10 000 färre än nu. Det finns alltså åtminstone inte skäl att öka antalet studieplatser inom klasslärarutbildning. Den nuvarande lärarkåren är även rätt så ung. Enligt datainsamling från 2019 är cirka 61 procent av lärarna under 50 år. Åldersstrukturen hos lärare inom yrkesutbildningen skiljer sig från åldersstrukturen hos övriga lärargrupper. Av lärare inom yrkesutbildning var 56 procent över 50 år gamla. Av grundskollärarna var knappt 40 procent över 50 år och av gymnasielärare 44 procent. Prognostiseringen av lärarbehov utvecklas i syfte att allt bättre kunna svara på lärarbehov i framtiden och för att kunna trygga tillgången på behöriga lärare för olika undervisningsuppgifter.

Regeringens mål är att öka invandringen av kunnig arbetskraft. I fråga om arbetskraftsinvandringen ska prioriteringen enligt regeringsprogrammet ligga på att få arbetskraft till branscher där det råder brist på sådan samt att få experter, studerande och forskare till spets- och tillväxtbranscher inom forskning, utveckling och innovationer. Åtgärderna som främjar uppnåendet av målet har sammanställts i åtgärdsprogrammet Talent Boost. Riktandet och dimensioneringen av åtgärder för främjande av arbetskraftsinvandring förutsätter dock ett informationsunderlag som är starkare än det nuvarande och en mer heltäckande bedömning av kvantitativa behov inom internationell rekrytering. Redogörelsen om främjande av integrering lämnas till riksdagen under våren. Redogörelsen innehåller flera åtgärder för att främja integrering och sysselsättning, men åtgärdernas närmare innehåll specificeras senare.

Helsingfors 17.3.2021

Arbetsminister Tuula Haatainen